

György Dragomán

Tuleriit

Ungari keelest tõlkinud Leelo Jõulu

DRAAKON & KUU

Raamatu väljaandmist on toetanud Eesti Kultuurkapital
Tõlge on osaliselt valminud Ungari Tõlkemajas

György Dragomán
Máglya
Magvető, 2014

© György Dragomán, 2014
Tõlge © Leelo Jõulu ja Draakon & Kuu, 2020

Toimetanud ja korrektuuri lugenud Lauri Eesmaa
Sarja kujundanud Leelo Märjamaa
Küljendanud Siiri Timmerman

Trükkinud Printon
Esimene trükk

ISBN 978-9949-574-45-2

Draakon & Kuu
Viru 16, pk 1a, 10140 Tallinn
www.draakonkuu.com

Annale

Üks

OOTAN KORIDORIS DIREKTRISSI kabinetis ukse taga. Silmitsen lõpuplakatit, valgetes pluusides abituriente. Mina lõpetan alles viie aasta pärast. Vaatan nende soenguid, enamikul on pats, võtan oma patsi pihku, otsustan, et kui jõuan abituuriumi, palun luba panna plakatile lahtiste juustega pilt. Sikutan juukseid patsist, lasen juuksed alla, tõmban sõrmedega läbi juuste. Päril pikad juba. Olen neid kaua aega kasvatanud.

Ootan. Vaatan aknast välja parki. Kahel pool alleed raagus paplite otsas istuvad mustad linnud. Varesed.

Silmitsen vareseid. Ootan.

Mõtlen, mida direktress minust küll tahta võib.

Olen internaatkoolis olnud juba peaaegu pool aastat. Kõik on minu vastu head, teised õpilased, õpetajad, kasvatajad. Tunnevad mulle kaasa selle pärast, mis Ema ja Isaga juhtus.

Silmitsen puid, ma ei taha nende peale mõelda. Ootan.

Lõpuks üks avaneb. Direktress palub mul sisse tulla.

Lähen sisse.

Kabinetis direktressi laua ees seisab kaks tugitooli. Üks on tühi, direktress viipab, et istuksin sinna.

Teises toolis istub keegi. Üks tädi. Nõjatub kummargil ettepoole, näen ainult tema musta kampsunit ja kondiseid õlgu, õlgadele laotatud suurt musta rätikut. Peoplesade vahel soojendab, keerutab ja kõigutab ta väikest kohvitassi. Tassi peal on tagurpidi

pööratud alustass, tädi luidrad sõrmed suruvad seda vastu tassi, justkui kardaks ta, et tassist midagi välja putkab.

Istun. Tervitan. Nahast tugitool on ebamugavalt kõva.

Tädi vaatab mulle otsa, ta tervitab mind nimepidi. Tal on külmad hallid silmad, karm nägu, tema häälgil on külm.

Direktriss ütleb, et see proua tahtis minuga kokku saada.

Tädi ütleb, et ta on minu vanaema ja on tulnud selleks, et mind enda juurde viia.

Vastan, et mul ei ole vanaema. Ega vanaisa. Mul pole üldse kedagi.

Tädi ütleb, et eksin. Ta on siiski mu vanaema. Minu ema ema.

Ütlen, et see pole tõsi. Minu ema oli orb.

Tädi ütleb, ei. Ei olnud orb, kus sa sellega. Mu ema läks oma ema ja isaga koledasti tülli. Kolis minema, jättis nad pärast suurt riidu maha, ütles, et ei taha neid enam kunagi näha. Seda ta soovis ja näed, ei näinudki, nii ta tahtis. Pärast seda pole nad temast midagi kuulnud, nad ei teadnud isegi, kas ta elab või on surnud või et neil on lapselaps. Vaene vanaisa ei saagi seda enam teada. Ta poleks eladeski uskunud, et mu ema nii kalgi südamega võib olla.

Ütlen, et see pole tõsi. Ma ei ole tema lapselaps.

Tädi ütleb, et on küll tõsi. Täiesti tõsi. Niisama tõsi kui see, et tema siin istub.

Direktriss poetab sõna vahele. Ta ütleb tädile, et oleks parem, kui ta kõneleks taktitundelisemalt ja lahkemalt.

Tädi rehmab tema poole tassiga ja ütleb, et ärgu tema õelgu midagi, ärgu segagu vahele, parem on kohe alguses kõik selgeks rääkida. Liigutuse peale hakkab alustass liikuma, krigiseb mööda tassi äärt, kuid ei kuku maha, sest tädi sõrmed hoiavad seda kinni.

Direktriss jääb vait. Tädi ütleb talle, et olgu ta nii kena ja mingi välja, sest ta tahab minuga nelja silma all kõnelda.

Tahan öelda, et ta ei läheks, aga ikkagi ei ütle.

Direktriss tõuseb aeglaselt püsti, on näha, et ta ei lähe hea meelega, hõikab veel lävelt, et on siinsamas ukse taga.

Noogutan.

Uks sulgub. Ma ei vaata tädi poole. Silmitsen oma kingi, all pahkluude juures kingapannandel mustjalt säravaid nõöpe.

Tunnen, kuidas tädi mul käest haarab, tema peopesa on soe ja niiske, ma kuulen, kuidas ta nohiseb. Tõstan pilgu, näen, et tema silmad on pisarais.

Mõnda aega ta vaid vaatab mind ega ütle sõnagi. Näen, et üle tema näo voolavad aeglaselt pisarad.

Ta tõmbab keelega üle huulte, tema keel on kahvatu-roosa. Kui ta nüüd rääkima hakkab, on tema hääl muutunud. Mahedamaks. Soojemaks.

Ta palub mul mitte olla pahane. Ütleb, et ei tahtnud mu emast halba rääkida. Kuidas ta saakski temast halba rääkida, see ju tema oma tütar. Oma tütar. Keda ta polnud juba rohkem kui kolmteist aastat näinud. Ja keda ta enam kunagi ei näe. Kui ta kunagi oligi tema peale vihane, siis on ta juhtunu juba andeks andnud. Ja ta teab, et ka mu ema oli andeks andnud. Jah. Ta tunneb seda oma südames.

Ta tõmbab tooli mulle lähemale, tema käsi silkitab mu juukseid.

Ta ütleb, et olen talle kui taeva kingitus. Nüüd, kui mu vaene vanaisa on surnud, on ta väga üksi jäänud, tal pole mitte kedagi. Ainult mina olen talle jäänud. Ma pean aru saama, et olen tema lapselaps, me kuulume kokku, ta hakkab mind armastama, nagu ta armastas oma tütart. Rohkemgi veel. Tulgu ma temaga. Ta palub väga, et ma temaga tuleksin.

Ma ei vasta. Ei kosta sõnagi.

Ta ütleb, et pean temaga minema. Pean temaga minema, muud ei saa ma teha, see on mu saatus, ütleb ta.

Avan suu. Ütlen, ei.

Tädi silmis justkui välgataks viha, kuid tema nägu ja suu naerataavad. Ta lausub, et ta tõestab seda.

Ta haarab mul käest, tõmbab selle kohvitassi juurde, hoiame tassi koos, kahekesi, kahe käega. Portselan on soe.

Ta käsib mul hoolega vaadata.

Tunnen, kuidas mu käed liiguvad, pöörame tassi korruga ümber, nii et alla jääb alustass ja selle peale kummuli pööratud tass. Tassi alt nõrgub tumepruuni kohvipaksu, see voolab ringiratast, kasvatab endale tundlad. Vaatan, kuidas tundlad paisuvad, ühte sulavad.

Tädi pöörab tassi ümber, paneb selle alustassile ja käsib mul sinna sisse vaadata.

Vaatan.

Kohvipaks on tassi sisemusse joonistanud keeruka pruuni mustri, justkui liivalabürindi.

Tädi keerutab aeglaselt tassi ja käsib mul hoolega vaadata.

Vaatan.

Mustris näen korruga oma nägu. See kerkib esile peenikestest joontest nagu äsjavalminud pruun tušijoonistus, tunnen ära oma silmad, nina, suujoone, lõua. See olen mina ja ma naeratan.

Tädi asetab sõrme tassi servale, teeb sellel ringi, ja kui tema küüs vastu serva puutub, hakkab portselan helisema ja nägu tassiseinal muutuma, jooned voolavad laiali, paisuvad, ma justkui kasvaksin ja muutuksin vanemaks. Näen ema nägu, tunnen ta ära, see on tema, ta vaatab ja naeratab lahkelt, kuid kurvalt, seejärel muutub ka tema veel vanemaks, tema nägu läheb kortsulisemaks, lõug teravamaks, näen juba tädi nägu, juba vaatab kohvipaksust mulle otsa tema, vaatab ja naeratab.

Tunnen peopesaga, et tass on täiesti jahtunud, lasen tädil selle enda käest ära võtta ja direktrissi lauale asetada.

Tõstan pilgu, silmad pisarais, kuulen, et tädi lausub midagi.
Ta palub mul end Vanaemaks kutsuda.

Vanaema ütleb, et parem oleks võimalikult ruttu teele asuda. Kui jõuame pärastlõunase rongi peale, võime keskööks juba kodus olla. Minul tuleb minna, oma asjad kokku korjata ja ära pakkida ja jätta hüvasti nendega, kellega tahan. Ta ütleb, et oleks hea, kui ma poole tunniga valmis saaksin.

Ta küsib, kas mul kell on, ent enne veel, kui jõuan vastata, et ei ole, aga magamistoas on suur seinakell, teeb ta omaenda käekella pandla lahti. Ta annab kella minu kätte ja ütleb, et ta on alati mõelnud, et jätab selle mu emale. See on perekonna pärandus.

Kell mu peos on soe, Vanaema käsib mul seda vaadata.

Avan peopesa. Kell on ristkülikukujuline, kitsal kellaplaadil ei ole numbraid, nende asemel on nõöpnõelapeasuured värvilised kivikesed, need sädelevad nagu veepiisad, number ühe kohal asuv kivi on lausa läbipaistev, iga järgmine üha tumedam, kaheteistkümne kivi juba peaaegu must.

Sellist kella pole ma veel kunagi näinud, sekundiosuti ei hüppa nagu seinakellal, vaid liigub peatumata ringiratast, see on juuspeen, libiseb ringiratast, vaatan seda ega suuda silmigi tõsta, see käib ringi nagu veekeeris kraanikausis, nagu veekeerisesse sattunud juuksekarv, nagu tõmbaks keeris juuksekarva endaga kaasa, üha allapoole ja allapoole.

Ma vaatan seda, ma ei suuda sellelt pilku tõsta, see ongi täpselt selline, ma vaatan, kuidas see keerleb ja keerleb, kraanikauss on vett täis, külma-külma vett, mina olen selle sinna lasknud, et nägu pesta, et ma ei nutaks enam nii väga, seltsimees politseinik lasi mu lahti ja ütles, et läheksin peseksin näo ära. See naine oli sõbralik,

silitas mul isegi käsivart, mina aga tahtsin uuesti virutada, tahtsin uuesti äiata, tahtsin uuesti hammustada, tahtsin, et ta minema läheks, tagasi, kaoks sinna, kust tulnud oli, nagu poleks ta iial trepist üles tulnud, nagu poleks ta iial meie ukse taga seisnud, nagu poleks ta iial lasknud kella, nagu poleks ta iial sisse tulnud, nagu poleks ta iial palunud mul istuda, nagu poleks ta iial öelnud, mida ütles, Ema ja Isa ja sõeauto kohta, nagu poleks ta iial öelnud, et tal on kahju, et tal on südamest ja siiralt kahju, nagu poleks ta iial öelnud, et pean olema tugev. Tahan, et ta võtaks sõnad tagasi, tahan, et see ei oleks tõsi, tahan, et kõik muutuks tagasi selliseks nagu enne seda, kui tema tuli ja kõik ära rikkus, tahan, et Ema ja Isa tuleksid koju.

Pistan korgi ette ja keeran vee kinni, ma ei taha keerist enam näha. Mulle aitab sellest.

Kummardun ettepoole, pistan näo vette, see on väga külm, pistan käed ka sisse, surun käsi vastu nägu, vastu silmi, hoian hinge kinni, ma ei taha hingata, ei taha Emale ja Isale mõelda, ma ei taha millelegi mõelda, vesi on jääkülm, mu nägu on jääkülm, käed on jääkülmad, ainult õhk mu kopsudes on tulikuum, võtan käed näo eest ära. Võtan mõlemalt poolt kraanikausi servast kinni, sulen silmad ja puhun õhu välja, näen omaenda hingeõhust tekkinud mulle, need põrkavad vastu kraanikaussi, lähevad laiali, jagunevad väikesteks mullideks, ujuvad pööreldes mu silme eest läbi, mõtlen, et ma ei tohi ennast liigutada, muud polegi vaja, ma ei tohi ennast liigutada, pean hingama külma vett, et see täidaks mu nina, silmad, hingetoru ja kopsud, pean seda jääkülmale vett sügavalt sisse hingama, hingama seda õhu asemel. Silmitsen kraanikausi valget emaili, see on väga lähedal, näen selles peeneid mõrasid, tahan vett sisse hingata, ma ei saa seda sisse hingata.

Tõmban pea kraanikausist ropsuga välja, nagu ei olekski see mina, kes seda tõstab, löön kukla peaaegu vastu kraani

ära. Mu käsi liigub kaasa, nagu ei olekski see mina, kes seda liigutab, haarab musta korgi metallrõngast, haarab ja tõmbab selle välja, äravooluauk koriseb, neelab vett, ma ei nuta, vaatan jälle veekeerist, keeris keerleb, keerleb, keerleb, näen selles pikka musta juuksekarva, tean, et see on Ema juuksekarv, see langes kraanikaussi siis, kui ta enne teele asumist juukseid kammis. Pistan käe vette, tahan juuksekarvast kinni võtta, sellest kahe sõrmega haarata, aga see ei õnnestu, vesi keerutab seda ja veab äravooluaukust alla. Silmitsen tühja kraanikaussi, mu nägu on külm, ma ei suuda enam nutta, tahan kraani lahti keerata, tahan uuesti veekeerist näha. Kaugelt väljast kuulen politseiniku häält, ta küsib, kas minuga on kõik korras, silmitsen kraanikaussi, tahan karjuda, et ei, ei ole, ei ole, ei ole, ei ole, aga vastan ikkagi, et jah, kohe tulen. Mu hääl on külm ja rahulik, see on võõras hääl, aga kui seda kuulen, tean kohe, et see on ikkagi minu hääl, sirutan käe peegliaaluse väikese riivli poole, võtan sealt ema kammi ja tõmban sellega läbi juuste, need särtsuvad.

Keegi lausub mu nime, võõras hääl, Vanaema hääl, ta küsib, mis kell nüüd ongi. Kell on mu peos, vaatan, kuidas sekundiosuti peatumata kellaplaadi kohal ringiratast libiseb, muudkui ringi ja ringi. Teen suu lahti, vastan, et kolmveerand neli. Vanaema ütleb, et hästi, olgu ma siis veerand viieks kohvriga all peavärava ees.

Ütlen, hästi, tulen alla. Vaatan ikka veel kella.

Vanaema ütleb, et aitab rihmapandla kinni tõmmata. Ta sirutab käe, võtab mul käest, võtab kella mu peost, alles siis märkan, et kellal on metallrihm. Vanaema libistab kella oma sõrmede vahelt läbi, asetab selle mulle randmele, aga nii, et kella-plaat jääb allapoole, randme siseküljele. Ta teatab, et seda kella tuleb kanda just niimoodi. Samal ajal kinnitab ta rihma, metallrihm kaardub külmalt ümber randme, mu käsivars tõmbub sellest kananahale. Vanaema sõnab, et mul on kena sale ranne, kell sobib

mulle nagu valatult, rihma pole üldse vaja parajaks teha, vaadaku ma, kui hästi see sobib.

Kella hõberihm helgib mu nahal valgelt, see näeb välja nii, nagu oleks see kolmest hõbetaadist põimitud, pole üldsegi näha, kus rihmalülid üksteisega ühinevad. Tunnen randmel rihma raskust, ütlen, suur tänu.

Vanaema noogutab, kannab terviseks.

Magamissaal on tühi. Teised on koolitoas, mindki kutsuti direkt-rissi kabinetti koolitoast. Lähen oma voodi juurde, kummardun, sikutan selle alt välja ratastega kohvri. See on bordoopunane, tõmblukk on katki, see läks rikki kohe pärast ostmist, ema oli maruvihane, sest parandada seda ei saanud ja ka raha ei antud tagasi. Tõstan kohvri voodi peale.

Lähen oma kapi juurde, teen ukse lahti. Riidepuudel ripuvad mu riided, kulunud punane kilest talvemantel, kolm pluusi, kaks seelikut, teksased, mis veel kõigest poolde säärde ulatuvad. Võtan kõik välja ja viin voodi peale.

Lähen tagasi kapi juurde. Riiliga poolel on kolmed aluspüksid, sokid, sukkpüksid, ülemisel riulil on võimlemistrikoo ja trennikott, selles ema vana koondise soojendusdress, kõige alumisel riulil on kaks Norra muustriga kampsunit.

Viin need kõik voodi peale.

Võtan kapist ka kingad, mul on peale rihmaga kingade, mis mul jalas on, veel üks paar musti lakk-kingi ja roheliste kummitaldadega valged tennised.

Kapis on veel ainult mu vana koolivorm ja pioneerivorm, neid ei tohi uuest aastast saati kanda. Nüüd pole enam vormi vaja ja pioneeregi pole enam olemas. Võtan need ikkagi kapist välja.

Kollane põimitud õlak on pioneeripluusi küljest lahti tulnud, selle narmadki on sõlme läinud.

Kapp on juba tühi, ainult üks asi on sinna veel jäänud. Ukse siseküljele on kleebitud foto. See on värviline, kuid värvid on üsna tuhmunud, Isa ütles, et ilmutamine ei õnnestunud hästi. Pildil oleme me kolmekesi, Ema, Isa ja mina. See on tehtud üleval mägedes järve kaldal, see on meie ainus ühine pilt, Isa kasutas automaatpäästikut, me kõik lõkerdame seal naerda, sest kui Isa oli aparaadi kännu otsa sättinud ja taimeri käima pannud, tahtis ta kähku meie juurde joosta, aga ei vaadanud ette ja komistas puuoksa otsa ja kukkus, ent hüppas kohe püsti ja tuli edasi, et õigeks ajaks pildi peale jõuda, ja jõudiski, ja tal jäi veel aega käed ümber minu ja Ema panna, aga me märkasime, kui ta juba seal seisis, et tal on üks kuuseoks kampsuni külge jäänud ja see ajas meid kõiki veel rohkem naerma.

Vaatan pilti, Ema lahtiseid juukseid, puudutan pilti nimetis-sõrmega, tõmban sõrmega sellest üle, tunnen ainult fotopaberi siledust. Pistan küüne pildi serva alla, sikutan selle ettevaatlikult kapi küljest lahti. See tuleb ilusti lahti ega rebene, ainult tagakülje ühte nurka jääb kapi puidust üks laastuke.

Lähen voodi juurde, võtan puna-musta-sinise Norra mustriga kampsuni, selle varrukasse topitud kilekott krabiseb. Tõmban kilekoti välja, see on väike kollane kott, milles on korralikult kokkuvoldituna Ema Prantsuse siidrätt, räti nurka on seotud Isa ja Ema laulatussõrmused. Ma pole neid matusest saati puutunud, nüüdki katsun neid läbi koti, mõtlen Ema lõhnaõli jasmiiinilõhnale, seda peaks räti küljes veel tunda olema. Pistan pildi salli vahele, võtan koti, tunnen läbi kile ja siidi ülesvõtte jäikust.

Tahan koti varrukasse tagasi toppida, meelde tulevad Vanaema sõrmed, mis mu randmele käekella kinnitavad. Panen koti voodile ega topi seda kampsuni sisse tagasi. Avan kohvri, seal on kokku

kerituna ainult kaks Isa vana püksirihma ja minu vana pinal. Võtan pinali ja sellest vana teritaja, mille tera käib välja, väikese sõrme küünega saab lahti keerata kruvi, mis seda kinni hoiab, keeran kruvi lahti, võtan tera välja, lõikan voodri kohvripõhjas lõhki, topin salli ja sõrmustega koti kohvri voodri ja kunstnahkse katte vahele, silun pinna nii seest kui väljast tasaseks, kunstnahk on hea paks, pole sugugi tunda, et selle all midagi oleks.

Võtan Isa püksirihmad välja, musta rihma pandla kinnitan pruuni rihma viimasesse auku, tõmban pandla kinni, pistan rihmaotsa pandla juurde needitud nahariba alt läbi, nii on rihm piisavalt pikk, saan selle ümber kohvri tõmmata.

Pakin ära oma riided ja kingad, võtan padja alt öösärgi, selle panen kõige peale, sulen kohvri, tõstan selle üles, pistan rihma selle alla, lükkan rihma käepideme alt läbi, tõmban kõvasti kokku ja panen pandla kinni.

Valmis, asjad on pakitud.

Ajan talvemantli selga, sikutan varrukast salli ja panen kaela, kootud mütsi veel pähe ei tõmba.

Vaatan magamistoas ringi. Ma ei jäta siia midagi maha.

Lähen veel viimast korda akna juurde, vaatan parki. Näen, et keegi seisab liikumatult kõnniteel, tema sall lehvib ja laperdab tuules, taipan, et see on Vanaema, taipan, et ta vaatab vareseid.

Astun mööda koridori edasi, mu kingad kõpsuvad betoonil. Kohvrit koos hoidvad rihmad naksuvad igal teisel sammul.

Jõuan koolitua ukse taha, jään seisma. Ega ma peakski sisse minema, õigupoolest ei taha ma kellegagi hüvasti jätta.

Ootan hetke, seejärel tõstan ikkagi käe, koputan ja avan ukse.

Punapäine õpetaja hüppab oma laua tagant püsti, naeratab

mulle, ta ei ole üllatunud, kui näeb, et mul on mantel seljas ja kohver käes. Direktriss on temaga kindlasti juba rääkinud.

Ta viipab, et astuksin lähemale. Kui ma tahvli ette jõuan, annab ta uuesti peaga märku, tüdrukud tõusevad kõik korraga püsti.

Tean, et peaksin nendega kuidagi hüvasti jätma, kuid ei taha midagi öelda. Silmitsen oma kingi ja petrooleumilõhnalist põrandat. Siis tõstan pea. Tean, mida on kombeks sellistel puhkudel öelda, ent ei suuda siiski ühtki sõna kuuldavale tuua.

Punapäine õpetaja astub mulle päris lähedale, jääb mu kõrvale seisma ja paneb mulle käe õlale. Ta ütleb, kulla tüdrukud, juhtus nii, et väike Emma läheb täna meie hulgast ära, ta tänab teid heasoovlikkuse eest ja palub, et mäletaksite temast head. Kuigi ta oli teie hulgas lühikest aega, ei unusta ta teid kunagi. Nüüd punapäise õpetaja hääl katkeb, justkui oleks teda tabanud meeleliigutus, ta ohkab, hingab sügavalt sisse, lükkab näolt kõrvale lокkis juuksesalgu, naeratab mulle veel kord ja hakkab uuesti rääkima, ta ütleb, et hüvastijätt on kõigile raske, siis palub ta tüdrukutel nende raskete hetkede leevendamiseks laulda üks ilus laul, mille kestel saan mina oma kraami kenasti kokku korjata ja ära panna.

Ta tõstab käed üles ja hakkab koori juhatama.

Tüdrukud hakkavad korraga laulma, punapäine õpetaja ühes nendega, ma tean seda laulu, olen seda ise ka palju kordi laulnud, see on ilus ja kurb ja kõneleb pikast teest ja pika tee tolmust. Veidi aega seisan ja silmitsen neid vaikides, siis hakkan liikuma, lähen oma koha juurde, sulgen avatud aritmeetikaõpiku ja vihiku, võtan sahtlist ülejäänud raamatud ja vihikud, panen kohvri oma pingi peale. Ma ei tee rihmapannalt lahti, vaid sikutan katkise luku kohvri nurga juurest lahti ja topin raamatud ja vihikud pilust sisse, luku kollased metallhambad kriimustavad mu nahka, surun raamatud ja vihikud hästi sügavale riiete vahele.

Punapäise õpetaja nägu õhetab üleni, ta laulab ja juhatab samal ajal hoogsate liigutustega, justkui seisaks ta terve koori, mitte kõigest internaadis elavate tüdrukute ees.

Ta seisab täpselt tahvli keskel, tahvli kohal seinal on kolm heledat ristkülikukujulist laiku, üks suur vertikaalne ja kaks piklikku horisontaalset, vertikaalsel oli seltsimees kindrali foto, kahel horisontaalsel punaste tähtedega tekst kodumaast, rahvast, parteist ja rahust, enam neid seal ei ole, uuest aastast saati pole enam kuskil selliseid kirju ja ka seltsimees kindrali pilte pole enam kuskil väljas.

Topin pinali kohvrissse, vaatan õpetaja nägu, kuulen läbi tüdrukute häälte tema häält, see meenutab mulle tema kriiskamist, seda kiunuvat, valju kriiskamist, mille saatel ta rebis oma pioneeripluusilt sinise komandöripaguni ja trampis selle jalge alla, tõukas siis tooli jalaga seina äärde, kargas toolile ja haaras kinni seltsimees kindralit kujutavast tohutust, kolmekordses elusuures pildist, kiskus selle aula seinalt maha ja virutas põrandale, näen, kuidas pildi klaas puruneb ja õpetaja sülitab seltsimees kindrali pildile ja kisub selle raamist välja ja kriiskab samal ajal, et läbi, surnud, surnud, see on läbi, ja meiegi tõuseme püsti ja lükkame eemale toolid, millele olime just äsja istunud selleks, et koos vaadata seltsimees kindrali uusaastakõnet, aga nüüd tormame tõugeldes ettepoole, televiisorile lähemale, et paremini näha, ja hakkame kõik korruga hüüdma, et surnud, läbi, see on läbi, ja kisume seintelt maha lippe ja punaste tähtedega loosungeid, ma näen, et televiisorisse ilmub seltsimees kindrali nägu, ta lamab vahkjalt ja veriselt hallis poris, keegi haarab autahvilt suure kollase pronkskarika, mille internaatkooli kasvandikud olid võitnud konkursil “Rahu eest”, karikas lendab õhus keereldes vastu ekraani ja seltsimees kindrali üleni verine nägu ekraanil läheb sädemeid pildudes kildudeks ja me kõik tormame läbi internaatkooli saalide,

klasside ja tubade ning kisume seintelt maha pilte ja loosungeid, mul on siiani kõrvus raamide raksatud, klaaside klirin ja paksude papp-piltide sahisev rebenemine, ja juba oligi tuleriit valmis, aga see ei võtnud tuld enne, kui raskeid punasekaanelisi raamatuid oli piserdatud kütteõliga, millega seitsmendikud laupäeviti põrandaid õlitasid, ja kui tuli siis lõpuks lõkkele löi, vaatas seltsimees kindral pragisevate leekide vahelt korruga saja- ja tuhandekordselt välja ja naeratas meile, meie aga seisime lõkke ääres ja laulsime, et surnud, lõpp on käes, hurraa-hurraa, ja lõkkekohale ei jäänud midagi peale nõgiste klaasikildude, mis nägid välja nagu põlenud mustad hambad. Paar päeva hiljem korjasin ühe üles ja torkasin pinalisse, see on praegugi seal pliiaatsite ja sulepeade vahel.

Silmitsen punapäise õpetaja nägu, siis pööran pead ja vaatan järjest kõiki tüdrukuid, vaatan, kuidas nad laulavad, nüüd on juba uus laul, see ei räägi enam pikast teest, vaid kodumaast ja sellest, et meie kodumaa on meie kodu ja oleme talle surmani truud. Ma ei laula kaasa, vaid kujutan ette, mida nad näevad, kujutan ette, et nad näevad mind ja seda, kuidas ma kohendan oma kulunud mantlit, neile lehvitan, kohvri üles tõstan ja ukse poole suundun, seda, kuidas ma lävel veel kord seisatan ja neile viipan.

Avan suu, tahan öelda, head aega, jumalaga, aga ei ütle mitte seda, vaid sosistan väga vaikselt, et läbi, see on läbi, hurraa-hurraa, keeran siis ümber ja panen klassiukse enda järel kinni.

Lähem trepist alla, kuulen, kuidas nad ikka veel laulavad, valjult, üha valjemalt.

Värvast välja minnes näen, et Vanaema seisab ikka veel seal-samas keset alleed, kuid ei vaata enam vareseid, vaid kooli.

Lähem trepist alla, tuul paisutab mu mantlit. Panen kootud

mütsi pähe, tõmban korralikult kõrvade peale, ikkagi puhub tuul läbi.

Jõuan Vanaema kõrvale, ta vaatab mulle otsa ja ütleb, et jäin hiljaks.

Vastan, et käisin hüvasti jätmas.

Vanaema sõnab, et pole viga, jõuame veel. Ta keerutab sõrmede vahel väikest roosikrantsi, mustad kivid klõbisevad aegajalt vastu ta sõrmust. Ta käsib kohvri enda kätte anda, küll ta ise tassib, ja sirutabki käe.

Ma ei anna kohvrit talle, ütlen, et see pole raske.

Vanaema noogutab, vastab, et tema poolest võin ka ise tassida.

Ta ütleb, et hakkame minema, ja pöörab ümber.

Noogutan, asun tema kõrvale.

Kui me minema hakkame, lakkab äkitselt tuul.

Astume vaikuses, üksnes kruus krigiseb taldade all. Ühel laial ribal on must kruus, see teeb ka teistsugust häält, valjemat, krigisevat. Vanaema kummardub järsku käigu pealt ja võtab midagi maast. Vaatan seda, näen, et see on söestunud puutükk, osa sellest sätendab, kullatis pole päris ära põlenud. Vanaema sõrmed klammerduvad selle külge ja mudivad söestunud osa.

Kui me värava juurde jõuame, pärib Vanaema, kas mul on Emast ja Isast jäänud midagi mälestuseks, kas või mõni foto.

Ütlen, ei, ma ei hoidnud midagi alles. Sõnad kõlavad mu suust külmalt, pööran end ümber ja vaatan tagasi kooli poole.

See on suur hall hoone, fassaadil on mitmest kohast krohv maha tulnud, tellised on näha, mört on näha. Tean, milliste ruumide aknad kuskil on, meie magamissaali aknal justkui seisab keegi ja vaatab meid, kuid näen teda vaid hetkeks, siis ta kaob.

Vanaema küsib, kas tean, kui pikalt ma siin olin.

Ma ei taha vastata, ent ütlen, et sada viiskümmend kaks päeva.

Vanaema vastab, et piisavalt, rohkem kui viis kuud.

TULERIIT

Ta sirutab käe, võtab mul vasakust käest, tõmbab söese raamitükiga mu käeseljale neli musta joont ja viienda joone teistest risti üle. Ta annab raamitüki minu kätte, ütleb, et kui väravast välja astume, pean selle selja taha viskama.

Astume üle lükandvärava siinide kiiskavate joonte, tõstan käe ja heidan puutüki selja taha.

Ma ei vaata tagasi, kuid kuulen, et see kukub maha.